

ANA-BABANIN ÇOCUĞUN FOTOĞRAF VE GÖRÜNTÜLERİNİN SOSYAL MEDYADA YAYINLAMASINDAN DOĞAN SORUMLULUĞU

(Parents Liability Regarding the Photographs They Have Shared
Through Social Media)

Ar. Gör. Murat AKDİ*

ÖZET

Velayet hakkının amacı küçüğün menfaatinin korunmasıdır. Ana baba sosyal medya yolu ile çocuklarına ait görüntüleri sosyal medyada paylaşmaktadırlar. Sosyal medyada paylaşılan görüntüler sebebiyle küçüğün kişilik hakkı ihlal edilebilir. Kişilik hakkının ihlali sebebiyle ana babasının hukuki sorumluluğu gündeme gelebilir. Hukuki sorumluluğunun oluşması, velayet hakkının kapsamının dışına çıkılarak küçüğün kişilik hakkının ihlal edilmesine bağlıdır. Velayet hakkının kapsamının dışına çıkılması halinde küçüğün ana babasına karşı korunması gerekecektir. Küçüğün korunması amacıyla bazı koruyucu tedbirler getirilmiştir. Ayrıca küçük de ana babasına karşı bazı hukuki imkanlara sahiptir.

Anahtar kelimeler: -sosyal medya –velayet hakkı –kişilik hakkı –hukuki sorumluluk

Abstract

Purpose of guardianship is to protect minor's interest. Parents share their children's photographs through social media. That kind of sharing might violate the minor's personal rights. Parents' legal liabilities might be a problem because of violating personal rights of minor. Occurrence of legal liabilities, depends on violation of minor's personal rights by exceeding the guardianship right. In this type of situation, minor need to be protected against his or her parents. There are some legal protective measures for protecting minor. Also minor has some legal opportunities against his or her parents.

Keywords: -social media –guardianship right –personal rights –legal liability

* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Görevlisi.

GİRİŞ

Bu çalışmamızda velayet altında bulunan küçüğün, sosyal medyada ana babası tarafından birtakım görüntülerinin paylaşılmasının kişilik hakkının ihlaline sebep olup olmayacağı üzerinde durulacaktır. Kişilik hakkı ihlalinin varlığı bakımından öncelikle giriş bölümünde kısaca velayet hakkından ve kapsamından bahsedildikten sonra küçüğün kişilik hakkı, sosyal medya yolu ile kişiliğinin hangi durumlarda ihlale uğrayabileceği, ihlalin varlığı halinde küçüğün ana babasına karşı korunması ve küçüğün kişilik hakkının ihlal edilmesi sebebiyle kullanabileceği hukuki imkanlar açıklanmaya çalışılacaktır.

Velayet hakkı Türk Medeni Kanunu'nun 335-351 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Velayet hakkı ana babaya tanınan¹ bir görev, yetki, yükümlülük ve hakların bütünüdür². Bu yetki ve yükümlülüğü ana babanın küçük veya istisnai olarak hakkında kısıtlama kararı alınan çocuklar hakkında gerekli kararları alabilmeleri olarak tanımlayabiliriz³. Velayet ana ve babaya aittir. Ancak velayetin ana babaya ait olabilmesi bazı şartların varlığına bağlıdır. Öncelikle ana ve baba ile çocuk arasında soybağının kurulması gereklidir⁴. Soybağı ile birlikte ana babanın kısıtlı olmaması, ergin olması ve ayırt etme gücüne sahip olması velayet hakkı için birlikte aranan unsurlardır.

Velayet hakkı mutlak haktır ve herkese karşı ileri sürülebilir⁵. Ayrıca kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardanır. Bu sebeple ana baba bu hakkını başkasına devredemeyeceği gibi bu haklarından vazgeçmeleri de mümkün değildir. Velayet hakkı miras yolu ile intikal etmez ve kural olarak paylaştırılmaz⁶.

¹ TMK 336: "Velayet evlilik devam ettiği sürece ana babaya aittir. Ortak hayata son verilmiş ya da ayrılık hali gerçekleşmişse hakim velayeti eşlerden birine verebilir. Velayet, ana ve babadan birinin ölümü halinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılana aittir."

² Bilge Öztan, Aile Hukuku, Ankara 2015, s.1074; Mustafa Dural/Tufan Ögüz/M. Alper Gümüş, Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku, İstanbul 2016, s.342; Turgut Akıntürk/Derya Ateş Karaman, Aile Hukuku, İstanbul 2016, s.406; Abdülkerim Yıldırım, Türk Aile Hukuku, Ankara 2014, s.151; Ahmet M. Kılıçoğlu, Aile Hukuku, Ankara 2016, s.627; Hayrunnisa Özdemir/Ahmet Cemal Ruhi, Çocuk Hukuku, Ankara 2012, s.755; Sevgi Usta, Çocuk Hakları ve Velayet, İstanbul 2012, s.20.

³ Öztan, s.1074; Dural/Ögüz/Gümüş, s.342; Akıntürk/Karaman, s.410; Yıldırım, s.151; Kılıçoğlu, Aile, s.627; Özdemir/Ruhi, s.755; Rona Serozan, Çocuk Hukuku, İstanbul 2005, s.250; Sera Reyhani Yüksel, Velayet Hakkının Anayasal Sınırları, İstanbul 2016, s.20.

⁴ Üvey ana ve üvey baba da velayet hakkına sahip değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Öztan, s.1078; Dural/Ögüz/Gümüş, s.344; Özdemir/Ruhi, s.756; Reyhani Yüksel, s.39.

⁵ Öztan, s.1080; Dural/Ögüz/Gümüş, s.343; Özdemir/Ruhi, s.756; Usta, s.22; Serozan, s.252; Reyhani Yüksel, s.22.

⁶ Velayet hakkı esas itibarı ile paylaştırılmaz. Ancak bazı özel durumlarda ya da bazı görevlerin yerine getirilmesi açısından üçüncü kişilere yetki verilmesi mümkündür. Örneğin küçüğün eğitimi açısından özel hoca tutulması. Üçüncü kişilere bu gibi durumlarda yetki verilse dahi velayet hakkı ana babaya aittir. Öztan, s.1078-1079; Usta, s.23; Serozan, s.252.

Velayet hakkının ana babaya bazı hak ve yetkileri tanınmasının yanında bazı yükümlülükler yüklediğini belirtmiştik. Kanun koyucu TMK m.339'da velayet hakkının kapsamına giren hak ve yükümlülükleri genel olarak düzenlemiştir. Velayet hakkı kapsamında ana baba ile çocuğun birbirlerine karşı hak ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu hak ve yükümlülükler yerine getirilirken temel amaç çocuğun yararının korunmasıdır⁷.

Velayet hakkının kapsamı çocuk bakımından ele alındığında, çocuğun ana babasının sözünü dinleme yükümlülüğü ve ana babasının rızasını almaksızın evi terk edememesi şeklinde karşımıza çıkar. Ayrıca belirli şartların varlığı halinde TMK m. 344 uyarınca çocuğun aileyi temsil edebilme yetkisi bulunmaktadır.

Velayetin kapsamı ana baba bakımından ele alındığında çocuğa nazaran yetki ve yükümlülüklerin daha fazla olduğu belirtilebilir. Velayetin amacı çocuğun menfaatinin korunması olduğu için bu yükümlülükleri sınırlı kabul etmemek ve değişen şartlara göre yeni yükümlülükler kabul edilmesinin yanında ve mevcut yükümlülüklerin kapsamında da bazı değişikliklerin meydana gelebileceğinin kabulü gerekir. Ana babanın yetki ve yükümlülükleri bir taraftan çocuğun şahsı, diğer taraftan malları ile ilgilidir. Bu kapsamda çocuğa öz ad konulması, çocuğun yerleşim yerinin belirlenmesi, çocuğun genel ve mesleki eğitimi, dini eğitimi çocuğun sıhhatine dikkat etme yükümlülüğü, çocuğun temsil edilmesi, çocuğun mallarına ilişkin hak ve yükümlülükler sayılabilir⁸.

A. Genel Olarak Velayet Hakkı Kapsamında Çocuğun Korunması

Velayetin düzenlenmesinde göz önüne alınacak en önemli husus çocuğun yararınıdır⁹. Velayet hakkının amacı yukarıda bahsedildiği gibi çocuğun yetiştirilmesi ve çıkarlarının korunmasıdır. Velayet hakkına sahip kişiler ile çocuk arasında çok yakın bir hısımlık ilişkisi bulunmaktadır. Bu sebeple de kanun koyucu velayet hakkını düzenlerken vesayette olduğu gibi kamu denetimi öngörmemiştir. Ancak her ne kadar bir kamu denetimi öngörülme de velayet hakkı amacı doğrultusunda kullanılmadığı takdirde bir başka deyişle çocuğun yararına hizmet etmediği durumlarda kanun hakime bazı önlemleri alma imkanı tanımıştır¹⁰.

Çocuğun yetiştirilmesi bir bakıma korunmasını da ifade etmektedir. Ana babanın çocuğun yetiştirilmesi ve korunması konusunda görevlerini yerine getirmediği

⁷ Reyhani Yüksel, s.62; Dural/Öğüz/Gümüş, s.344; Öztan, 1075; Akıntürk/Ateş Karaman, 407; Yıldırım, 153.

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dural/Öğüz/Gümüş, s.344 vd.; Öztan, s.1107 vd.; Akıntürk/Karaman, s.410 vd.; Özdemir/Ruhi, s.757.

⁹ Çocuğun yararı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Reyhani Yüksel, s.89.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dural/Öğüz/Gümüş, s.351.

durumlarda; devletin bu durumu tespit etme ve gerekiyorsa çocuğu ana babasına karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır¹¹. Çocuğun kişi olarak korunması dayanağını anayasadan ve uluslararası sözleşmelerden almaktadır (AY m.17, ÇHS m.19, MSHS m.17).

Çocuğun korunması bakımından çocuğun mallarının korunması ve kişiliğinin korunması olarak ikili bir ayrıma gidilebilir. Çocuğun mallarının korunması bakımından hakim malların yönetimi konusunda ana ve babaya talimat vermesi, belirli zamanlarda verilen bilgi ve hesabı yeterli görmezse malların tevdi edilmesine veya ana babanın güvence göstermesine karar vermesi mümkündür. Çocuk mallarının tehlikeye düşmesi hakimın TMK m.360 uyarınca aldığı önlemlere rağmen engellenmiyorsa TMK m. 361/f.1 uyarınca malların yönetimi ana babadan alınarak kayyımaya devredilebilir. TMK m. 361/f.2 uyarınca çocuğun malların yönetiminin ana babada olmaması durumunda birinci fıkrada olduğu gibi kayyımaya devredilebilmesi mümkündür. Yine aynı şekilde TMK 360/f.3 uyarınca mallardan elde edilen gelirler ile bu mallardan ayrılmış belli miktarların sarf edilmesinde kanuna uygun hareket edilmediği noktasında kuşku duyulması halinde hakim, kayyımaya devrine karar verebilecektir¹².

Çocuğun korunması bakımından mallarının korunmasının yanında kişiliğinin korunması da gerekmektedir. Ana baba ve çocuk arasındaki ilişkide her iki taraf da eşit hak süjesi olarak yer almaktadır. Bu sebeple de çocuğun kişilik hakkı, başlangıçtan itibaren ana babanın kişilik hakkı ile eşdeğerdedir. Çocuk bedensel, zihinsel, ekonomik ve sosyal yönden güçsüz ve bağımlıdır. Özellikle küçük çocuk, kendi haklı menfaatlerini tek başına koruyabilecek ve zayıf konumunun başkaları, hatta ana baba tarafından istismar edilmesine karşı mücadele edebilecek durumda değildir¹³.

Velayet hakkı ana baba için getirilmemiştir. Velayet hakkı çocuk üzerinde, eşya üzerindeki gibi keyfi tasarruf yetkisi vermez¹⁴. Velayet hakkı çocuk için getirilmiştir. Amaç çocuğu korumak ve giderek çocuğu korunmaya muhtaç olmaktan çıkarmak, çocuğa bağımsız kişilik kazandırmaktır. Çocuk olgunlaştıkça korunma ihtiyacı azalacak ve velayet hakkının esnek kapsamı da daralacaktır¹⁵. Çalışma konumuz ana babanın çocuğun menfaatlerine uygun hareket etmediği ya da istismar edildiği durumlarda kişilik hakkına sebep olacak ihlaller noktasında çocuğun korunması olması nedeniyle ileride daha kapsamlı bir şekilde incelenecektir.

¹¹ Usta, s.163.

¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. Dural/Öğüz/Gümüş, s.344 vd.; Öztan, s.1195vd..

¹³ Hülya İmamoğlu, Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması, AÜHFD, Ankara 2005, C.54, S.2, s.191.

¹⁴ Serozan, s.253; Reyhani Yüksel, s.20.

¹⁵ Serozan, s.251; Reyhani Yüksel, s.21.

B. Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması

1. Çocuğun Kişilik Hakkı

Kişilik hakkı konusunda doktrinde farklı tanımlar yapılmıştır¹⁶. Kişilik hakkı kişiliği oluşturan değerlerin tümü üzerindeki hak olarak nitelendirilebilir¹⁷. Yine kişinin toplum içinde saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini sağlayan varlıkların tümü üzerindeki hak olarak da nitelendirilebilir¹⁸. Bu kişisel değerler; hayat ve sağlık, vücut bütünlüğü, şeref ve haysiyeti, kişinin hayat alanı resim, ses ve ad üzerindeki hakkı olarak sayılabilir. Kişilik hakkı şahıs varlığı haklarına dahildir. Mutlak bir haktır ve bu sebeple kişilik hakkının müdahale edilmesi durumunda herkese karşı bu hakkını ileri sürebilir. Ayrıca kişilik hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Başkasına devredilemeyeceği gibi bu haklardan feragat de mümkün değildir¹⁹.

Kişilik hakkının konusunu oluşturan değerler gerçek kişilerde doğumla, tüzel kişilerde ise hak ehliyetine sahip olmakla birlikte kazanılır²⁰. Gerçek kişilerde doğumla kazanılan kişilik hakkı ölümle sona erer. Kişilik hakkı sahibinin çocuk ya da ergin olması kişilik hakkının korunması bakımından bir fark oluşturmamaktadır. Çocuğun kişilik hakkı bakımından önemli olan bu hak ihlal edildiğinde nasıl korunacağı noktasındadır. Çocuk bakımından doğumla kazanılan kişilik hakkı ya da sahip olduğu diğer haklar ihlal edildiğinde velayet hakkı sahibi ana baba, bu ihlalleri bertaraf etmekle yükümlüdür. Çünkü çocuğun bağımsız olarak tek başına karar alarak toplum hayatına katılincaya kadar uzun bir süre bakıma, korunmaya ve yönlendirilmeye ihtiyacı vardır²¹.

Çocuğun kişi olarak korunmasının anayasal dayanağı; herkesin kişi dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olmasıdır (AY m.17/1). Anayasaya göre her çocuk korunma ve bakımdan yararlanma hakkına sahiptir²². Velayet hakkı kapsamında da doğal olarak bunu yerine getirmesi gereken ana babadır. Çocuğun korunması ile ilgili getirilen düzenlemeler, her çocuğun biyolojik ana babası tarafından bakılması ve onların çevresinde yetişmesinin yararına ol-

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Serap Helvacı, Türk ve İsviçre Hukukunda Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, İstanbul 2001, s.41 vd.; Serap Helvacı, Gerçek Kişiler, İstanbul 2013 (Gerçek Kişiler), s.105; Mustafa Dural/Tufan Ögüz, Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, İstanbul 2015, s.99; M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, Kişiler Hukuku, İstanbul 2014, s.154; Mehmet Ayan/Nurşen Ayan; Kişiler Hukuku, Konya 2015, s.53 vd.; Usta, s.107.

¹⁷ Helvacı, s.41.

¹⁸ Dural/Ögüz, s.100.

¹⁹ Dural/Ögüz, s.105; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s.155; Ayan/Ayan s.155.

²⁰ Helvacı, s.41; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.106.

²¹ İmamoğlu, s.191.

²² Sevgi Usta, Velayet Hukuku, İstanbul 2016, s.414 (Velayet).

duğu karinesi üzerine inşa edilmiştir²³. Çocuğun yararının tehlikeye düşmesi halinde sebebine göre çocuğun menfaati dikkate alınarak bazı önlemler alınacaktır. Alınan önlemlerle çocuğun korunmasının sağlanmasıyla birlikte ayrıca çocuğun menfaatine aykırı hareket edilmesi çocuğun kişilik hakkını ihlal edilebilir ve çocuk bu kişilere karşı bazı hukuki yollara da başvurabilir.

Çocuğun kişilik hakkı üçüncü kişilerce ihlal edilebileceği gibi bizzat ana babası tarafından da ihlal edilebilir. Bu halde küçüğün ana babasına karşı korunması sorunu ortaya çıkmaktadır. Küçük çocuk, ana baba tarafından istismar edilmesine karşı mücadele edebilecek durumda deđildir²⁴. Çocuğun kişilik hakkı ana babası tarafından değişik şekillerde ihlal edilebilir. İnceleme konumuz ana babanın sosyal medya yolu ile çocuğun kişilik hakkının ihlal etmesi olması sebebi ihlal türleri bu kapsamda inceleme altına alınacaktır.

2. Sosyal Medya Yolu ile Çocuğun Kişilik Hakkının İhlali

a. Genel Olarak Sosyal Medya

Günümüzde internet kullanımının yaygınlaşması, bilgisayar teknolojisi ile birlikte mobil teknolojinin de gelişmesi sonucunda sosyal medya dediğimiz sanal bir alem oluşmuştur. Daha önceleri bilgisayardan takip edilen bu alanı artık mobil teknolojinin gelişmesi sonucunda artık her yerden istediğimiz saatte akıllı telefon, tablet bilgisayar vb. kanallarla erişme imkanına sahibiz. Artık bu cihazlar sayesinde her anımızı resim ses ya da video kaydı yolu ile kayıt altına alarak sosyal medya olarak tabir ettiğimiz internet sitelerinden ya da mobil cihazlara yüklediğimiz uygulamalar üzerinden bu platformları kullanan herkesin erişimine açabiliyoruz. Akıllı telefon teknolojisi sayesinde hayatımıza bir çok kolaylık gelmesine karşın sosyal medya yolu ile birtakım kişilik hakkı ihlalleri de meydana gelmektedir. Kullanıcılar bir başkasına ait görüntüyü kişinin izni olmaksızın bu ortamda paylaşabilmekte ve kişilik hakkı ihlallerine sebep olabilmektedir.

Sosyal medya kullanıcıları akıllı telefonlar vasıtası ile kendilerini ve çevresindeki insanların her anını kayıt altına alabilme imkanına sahipler ve bu içerikleri ilgili kişilerin rızasını alarak ya da almayarak sosyal medya üzerinden paylaşmaktadırlar. Kullanıcıların bu paylaşımları yaparken ilgili kişiden izin almaları ya da en azından paylaşılan içeriğin kişinin kişilik hakkını ihlal edici nitelikte olup olmamasına dikkat etmesi gerekir. Aksi takdirde bu ihlaller sebebi ile hukuki sorumluluğu doğacaktır.

Sosyal medya üzerinden ebeveynlerin çocuklarına ilişkin yapacakları paylaşım-

²³ Usta, Velayet, s.418.

²⁴ İmamoğlu, s.191.

larda biraz daha hassas davranması gerekmektedir. Günümüzde bir sosyal medya kullanıcısı olarak ne yazık ki ebeveynlerin bu hassasiyeti göstermediğini görüyoruz. Ebeveynler çocuklarının her halini kayıt altına almakta ve gerekli hassasiyeti göstermeksizin paylaşımlarda bulunmaktadır. Sosyal medya günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır ve paylaşılan görüntüler kolay ve hızlı bir biçimde yayılmaktadır. Söz konusu görüntüler kolayca kayıt altına alınabilmekte ve uzun yıllar boyunca saklanabilmektedir. Kişilik hakkına saldırı niteliğindeki görüntülerin seneler sonra dahi ortaya çıkma riski bulunması paylaşım yaparken ne kadar dikkatli olmamız gerektiğini ortaya koymaktadır.

b. Çocuğun Kişilik Hakkının Sosyal Medya Yolu ile İhlali

Anne babanın küçüklerin fotoğraflarını paylaşmasının velayet hakkı kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, fotoğraf paylaşılmasının çocuğun kişilik hakkını ihlal edip etmediği ve ihlal ettiği takdirde hangi kişisel değerleri ihlal ettiği ve ihlal durumunda çocuğun kişiliğinin ana babaya karşı korunmasının gerekip gerekmediği gibi sorunlar karşımıza çıkmaktadır.

Çocuğun fotoğrafının paylaşılması kişilik hakkı kapsamında bazı kişisel değerleri ihlal edebilir. Bu kişisel değerleri; kişinin şeref ve haysiyeti, kişinin hayat alanı ile kişinin kendi resmi üzerindeki hakkı olarak ifade edebiliriz.

Çocuğun onuru ve saygınlığı; onu küçük düşürebilecek, karalayıcı ve aşağılayıcı görüntülerin paylaşılmasıyla ihlal edilebilir. Yapılan paylaşımlar çocuğun özel yaşamının gizliliğinin ayaklar altına alınmasına sebep olabilir²⁵. Ayrıca çocuğun görüntüsünün paylaşılması üçüncü kişiler tarafından istismar edilmesine yol açabilir.

Çocuğun anne babası tarafından fotoğrafının paylaşılması kişilik hakkı kapsamında yer alan kişisel değerlerinden öncelikle şeref ve haysiyetini ihlal edebilir. Şeref ve haysiyet kişilik hakkına dahildir. Şeref ve haysiyet iki unsurdan oluşmaktadır. Birincisi herkesin insan olması sebebiyle doğuştan sahip olduğu şeref, ikincisi de kişinin kendini geliştirme, ve olgunlaştırma çabaları sonucu elde ettiği değerlerle toplum içinde ulaştığı yerdir²⁶. Şeref ve haysiyet doğuştan sahip olunan temel değerler olması sebebiyle hukuk düzeni tarafından da korunmaktadır (AY 17/II, TMK m.24).

Ana babanın çocukları ile ilgili yapacakları paylaşımlarda çocuğun şeref ve haysiyetini ihlal edecek tutumlardan uzak durması gerekmektedir. Uygunsuz bir şekilde fotoğraflarının paylaşılması arkadaş çevresinde çocuğun küçük düşürülmesine ve arkadaşları arasında saygınlığının azalmasına sebep olabilmektedir. Bu da çocuğun

²⁵ Serozan, s.104.

²⁶ Dural/Öğüz, s.127; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.168; Ayan/Ayan, s.61.

kişisel gelişimi açısından sorunlar oluşturabilmektedir. Ayrıca çocuğun fotoğrafının üçüncü kişilerin de erişimine açık olacak şekilde paylaşılması daha da büyük sorunlara sebep olabilmektedir. İlk olarak üçüncü kişiler bu fotoğrafları ele geçirdiğinde fotoğraflar üzerinde bazı değişiklikler yapıp daha farklı internet siteleri üzerinde paylaşım yaparak çocuğun kişilik hakkı üzerinde telafisi olmayan büyük sorunlara sebep olabilmektedir. Böyle bir durumun ortaya çıkması hem çocuğun kişilik hakkına bir tecavüz oluşturabilmekte hem de kötü niyetli üçüncü kişiler tarafından çocukların istismar edilmesine zemin oluşturabilmektedir. Bu konuda ailelerden beklenen çocukların fotoğraflarını paylaşırken gizlilik konusunda özenli davranmaları, üçüncü kişilerin erişmesinin önüne geçmelidir. İkinci olarak da her ne kadar üçüncü kişilerle paylaşmasa da kendi arkadaş çevresinde onur ve saygınlığını küçük düşürülmesine sebep olabilecek fotoğrafların paylaşılmasına özen göstermek olacaktır.

Çocuk bakımından da şeref ve haysiyetin bir kişisel değer olması ve çocuk ile ergin kimseler bakımından herhangi bir ayırım gözetilmemesi sebebi ile bu kişisel değerın hem üçüncü kişiler bakımından hem de inceleme konumuzu ilgilendirdiği kısmı bakımından anne baba bakımından ihlal edilmemesi gerekmektedir. Yani herkes bu hakka saygı duymak zorundadır. Anne babanın küçüğün kişilik hakkını ihlal etmemesinin yanında çocuğun şeref ve haysiyetini velayet hakkı kapsamında korumakla da yükümlüdür.

Ana babanın çocuğun fotoğrafını sosyal medyada paylaşması yine kişilik hakkı kapsamında yer alan başka bir kişisel değeri olan kişinin hayat alanı kapsamında da değerlendirilmesi gerekir. Kişinin hayat alanı onun kişiliğinin bir yansımasıdır. Kişinin hayat alanı kişinin hangi olayların açıklanmasını isteyip istemediğine göre üçlü bir ayırma tabi tutulmuştur²⁷. Kamuya açık alan, özel alan ve gizlilik alanı.

Kişi hayatında yaşadığı bazı şeylerin üçüncü kişiler tarafından bilinmesini istemeyebilir, ya da sadece kendilerine açıkladığı kimseler tarafından bilinmesini ister²⁸. Kişi, öğrenilmesini istemediği olayları yalnızca yakın dostları, ailesi, çevresi ya da güvendiği kişiler tarafından bilinmesini isteyebilir. Kişinin özel ve gizlilik alanı kişilik hakkına dahildir ve korunmaya değer kişisel varlıklardır. Kamuya açık alan da bir gizlilik söz konusu değildir ve korunması gerekmez²⁹.

²⁷ Dural/Öğüz s.135; Helvacı, s.61; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.125; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.178; Ayan/Ayan, s.64.

²⁸ Dural/Öğüz s.136; Helvacı, s.62; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.125; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.178; Ayan/Ayan, s.65.

²⁹ Dural/Öğüz s.135; Helvacı, s.62; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.126; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.178; Ayan/Ayan, s.64.

Özel yaşama saygı hakkı İHEB m.12³⁰, ÇHS m.16³¹, AİHS m.8³², MSHS m.17³³ düzenlenmiştir.

ÇHS'nde hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahalede bulunulamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamayacağı, çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu hakkın bir yanı çocuğun kişisel ve aile yaşamını idari müdahalelere karşı korumaktayken, diğer taraftan çocuğun ana babası karşısında özel yaşamının düzenlenmesi ve sınırlarını belirlemeyi gerektirmektedir³⁴. Anne babanın çocuğun özel yaşamına müdahale hakkı ancak hukuka uygunluk sebebi, ölçülülük ilkesi, çocuğun korunması gereken yararı için velayet sorumluluğu kapsamında söz konusu olabilir³⁵.

Türk toplumunun geleneksel yapısı içinde, çocukların özel yaşamının gizliliğine gereken saygının gösterilmediği görülmektedir. Çocuğun da hayat alanının varlığının kabulü gerekir, korunmaya muhtaçtır ve ana baba bu alana saygı duymak zorundadır. Ana baba ancak çocuğun henüz kendine yetmediği, ne yaptığının idrakine varamadığı yaş çağındayken çocuğun yararını gözeterek kontrol amacıyla bu alana müdahale edebilir³⁶. Bu amacın dışına çıkılarak çocuğun yararı kavramına dahil olmayan, özel ve gizli alanı sayılabilecek fotoğraflarının paylaşılması kişilik hakkı ihlali oluşturabilir. Örneğin sadece yakın akraba ve dostlarının bilmesini istediği bir engelinin ya da sakatlığının paylaşılması hayat alanını ihlali olarak kabul edilebilir. Yine vücudunu teşhir eden fotoğraflar da bu kapsamda değerlendirilebilir. Bu gibi durumlar çocuğun kişilik hakkına bir müdahale oluşturmasının yanında çocuğun kişisel gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Ayrıca bu şekilde hareket edilmesi yukarıda açıkladığımız şeref ve haysiyeti de ihlal edebilir. Örneğin çocuğun sakarlığı, üzerine yemek dökül-

³⁰ İHEB m.12; “Hiç kimsenin özel yaşamına, ailesine, evine ya da yazışmasına keyfi olarak karışamaz, onuruna ve adına saldırılamaz. Herkesin, bu gibi müdahale ya da saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkı vardır.”

³¹ ÇHS m.16; “Hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamaz. Çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.”

³² AİHS m.8; “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

³³ MSHS m.17; “Hiç kimsenin özel hayatına, ailesine, evine ya da haberleşmesine keyfi ya da yasa dışı olarak müdahale edilemez; hiç kimsenin şeref ve itibarına yasal olmayan tecavüzlerde bulunamaz. Herkesin, bu gibi müdahalelere ya da tecavüzlere karşı yasalarda korunma hakkı vardır.”

³⁴ Usta, s.138.

³⁵ Usta, s.138.

³⁶ Reyhani Yüksel, s.128.

müş hali gibi durumlar arkadaş çevresinde küçük düşürülmesine sebep olabilmektedir. Çevresinde küçük düşürülmesi, hor görülmesi gibi durumlar çocuğun kişisel gelişimini olumsuz etkiler ve çocuk güven kaybı problemi yaşayabilir. Bu da velayet hakkı kapsamında değerlendirildiğinde çocuğun menfaatine aykırı bir durum olması sebebiyle velayet hakkının kapsamının aşılması anlamına gelmektedir. Ana babanın bu gibi durumlarda hem kişilik hakkı ihlali sebebi ile hukuki sorumluluğu gündeme gelir hem de ihlalin ağırlığına göre velayet hakkının kapsamının aşılması sebebiyle hakimin müdahalesi ile karşılaşılabirler.

Ana babanın çocuğun fotoğrafının sosyal medyada paylaşması son olarak çocuğun resmi üzerindeki hakkını ihlal edebilir. Kişinin kendi resmi üzerindeki hakkının ihlali genellikle onun şeref ve haysiyetine ya da özel ve gizli hayatına da bir saldırı oluşturur³⁷. Ancak bazı durumlarda salt olarak resim üzerindeki hakkı da ihlal edilebilir. Örneğin kişi açıkça resminin yayınlanmasını yasaklamasına rağmen eğer yayınlanmışsa resim üzerindeki hak ihlal edilmiş olur³⁸. Çocuklar açısından bu konuda ikili bir ayrıma gidilmesi gerekir. Çocuk ayırt etme gücüne sahipse bu istisnayı kabul edebiliriz. Çocuk ayırt etme gücüne sahip olmadığı durumlarda küçüğün bunu idrak etmesi beklenemeyeceği için resminin paylaşılmasının yasaklanmasını da küçükten beklemek zor olacaktır.

Ana babanın yapacağı paylaşımlarla çocuğun şeref ve haysiyeti ile özel ve gizli alanını ihlal edecek paylaşımlar yapmama konusunda özenli davranmaları gerekmektedir. Özenli davranmak, hem çocuğun kişilik hakkının ana baba tarafından ihlal edilmesinin önleyecek hem de çocuğun kişisel gelişimini olumsuz etkilerden koruyacaktır. Ayrıca günümüzde sosyal medyada yapılan paylaşımların kişilik hakkı ihlali ve kişisel gelişim konuları dışında bazı başka olumsuz sonuçlara da sebep olabilmektedir. Cinsel açıdan sapkın bireylerin interneti yoğun olarak kullandığı düşünüldüğünde, ebeveynlerin çocukların her fotoğrafını sosyal medyada paylaşmaları oldukça sakıncalı bir hal alabilir. Kötü emelli bireyler, bu tür fotoğrafları pornografik sitelerde yayınlatabilir. Ayrıca pedofillerin varlığı, fotoğraf paylaşan ailelerin daha dikkatli olmasını gerektirmektedir. Özellikle havuzda, denizde bikinili şekilde kayıt altına alınan görüntülerin paylaşılması noktasında ebeveynler hassas davranmalıdırlar.

Anne babanın bu anlamda bu fotoğrafları hangi amaçla paylaştıklarını kendi kendilerine sorgulamaları gerekir. Arkadaşları ve akrabaları görebilsin diye mi, yoksa kendi psikolojik arzularını tatmin ve çocuk üzerinden takdir toplamak için mi? Son zamanlarda özellikle anneler tarafından, çocuklar gösteriş amacıyla kullanılmakta ya da teşhir edilmektedir. Ayrıca ebeveynler sosyal medyayı genelde bir fotoğraf depolama alanı olarak kullanmaktadır. Böyle durumlarda, sosyal medya hesaplarındaki giz-

³⁷ Helvacı, 64; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.138; Dural/Öğüz, s.140; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.175.

³⁸ Dural/Öğüz, s.140.

lilik ayarları büyük önem taşır. Ebeveynler, fotoğrafları sadece kendileri görebileceği şekilde kilitlemelidirler.

Anne-baba, her konuda olduğu gibi sosyal medya kullanımı konusunda da çocuklarına iyi rol model olmalıdır. Anne babalarını rol model alan çocuklar da onların sosyal medya kullanıcılarını taklit etmektedir. Bu da çocukların kendi bedenlerini teşhir etmelerine neden olmakta, kötü niyetli üçüncü kişilerce çocuklar cinsel istismara maruz kalmasına sebep olmaktadır. Bu noktada ana babanın küçüğe ait görüntüleri paylaşma noktasında özenli davranması gerektiğinin yanı sıra küçüğün sosyal medya kullanımı konusunda ana babası tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Çünkü belirli bir erginliğe ulaşmamış olan bireyler yapacakları paylaşımlar noktasında gereken özeni gösterememektedir. Bu da iyiniyetli olmayan şahıslar tarafından maalesef çocuk istismarlarına sebep olmaktadır. Özellikle ülkemizde son zamanlarda yaşanan istismar olayları da bunun en çarpıcı örneğidir.

Şu halde çocuk, ana babaya teslim edilmiş obje değildir³⁹. Arkadaşları ve akrabaları görebilsin diye ya da kendi psikolojik arzularını tatmin ve çocuk üzerinden takdir toplamak için paylaşımlar yapılmamalıdır, özenli davranmaları gerekmektedir.

Ana baba, çocuğu hak süjesi olarak idrak etmeli ve çocuğun kişiliğine değer vererek çocuğun kişiliğini korumalıdır⁴⁰. Ana baba, velayetten doğan yetkilerine dayanarak velayetin amaca uygun ve gereği gibi yürütülmesi için zorunlu olanın dışında çocuğun kişiliğine müdahalede bulunamaz, çocuğun yararını tehlikeye düşüremez⁴¹. Aksi takdirde çocuğun korunmasına yönelik önlemlerin alınması yoluna gidilir; keza dava şartlarının oluşması halinde kişiliği koruyucu genel hükümler çerçevesinde bizzat çocuğun da ana baba karşısında kişiliğinin korunmasını talep hakkı mevcuttur. Ayrıca çocuklar ileride, fotoğraflarının bu kadar hoyratça paylaşılmasına, kendilerinin bu kadar görünür kılınmasına tepki gösterebilir. Bu sebeple de kişilik hakkının ihlalinden kaynaklanan tazminat davaları gündeme gelebilir.

Bu gibi sakıncalar dışında anne baba bir samimiyet göstergesi olarak, aile sıcaklığının gösterilmesi, bu sevginin dile getirilmesi anlamında paylaşımlarda bulunabilmelidir. Bu gibi paylaşımlar aile bütünlüğünün daha da pekiştirilmesi ve çocuk ile ana baba arasındaki bağı kuvvetlendirmesi açısından çocuğun menfaatine olduğu sonucuna varılabilir. Örneğin çocuğunun yarışmada aldığı dereceyi, çocuğunun yeteneklerini, çocuğuna karşı duyduğu sevgiyi gösteren anılar paylaşması velayet hakkı kapsamında olduğu kabul edilebileceği için kişilik hakkı ihlali olarak değerlendirilemez. Burada fotoğraf paylaşımının ihlal olarak nitelendirilebilmesi velayet hakkı kapsamına aşan, başka bir deyişle çocuğun kişisel gelişimi açısından menfaatine aykırı

³⁹ İmamoğlu, s.193.

⁴⁰ İmamoğlu, s.193.

⁴¹ İmamoğlu, s.193.

bir tutum olmasına ve kişilik hakkı kapsamında yer alan kişisel değerlere müdahalede bulunulmasına bağlıdır.

c. Kişilik Hakkının İhlalinde Hukuka Uygunluk Sebepleri ve Özellikle Küçüğün Rızasının Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Değerlendirilip Değerlendirilmemesi

Hukuka aykırı bir biçimde başkasına zarar veren fiili işleyen kimsenin davranışı; mağdurun rızası, kamu hukukuna dayanan bir yetkinin kullanılması, özel hukuka dayanan bir yetkinin kullanılması, haklı savunma, ıztırar hali, hakkını kendi gücüyle koruma, üstün kamu yararı ya da üstün özel yararın bulunması gibi hukuka uygunluk sebeplerinin bulunması halinde hukuka aykırı olmaktan çıkacaktır. Mağdurun rızası konumuzu ilgilendirdiği kısmı ile detaylı bir şekilde incelenmeye çalışılacaktır.

Kişilik hakkı zedelenen kimsenin geçerlilik şartlarını sağlayan bir rızada bulunması halinde rıza bir hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilecek ve hukuka aykırılığı ortadan kaldıracaktır⁴². Rızanın hukuka uygun olarak kabul edilebilmesi için üç şartın bulunması gerekmektedir.

Geçerli bir rızanın kabulü için öncelikle vazgeçme iradesinin açıkça ortaya konulması gerekmektedir⁴³. Ayrıca rızayı veren kimsenin rızanın sonuçlarını öngörebilecek bir şekilde, tüm riskleri etraflıca gözden geçirmesinden sonra bilinçli ve serbest iradesi ile rızasını açıklaması gerekir⁴⁴. İradenin açıkça ortaya konulması özel olarak kanunda şekil şartının arandığı istisnai durumlar dışında⁴⁵ herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Rıza açıkça verilebileceği gibi örtülü olarak da verilebilir.

Rızanın hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edebilmemiz için geçerli olması açısından aradığımız diğer bir şart kişinin rızayı vermeye ehil olması gerekir. Bu konuda tam ehliyetliler ile sınırlı ehliyetliler açısından sorun bulunmamaktadır. Ancak özellikle de inceleme konumuz bakımından değerlendirildiğinde küçüğün ayırt etme gücüne sahip olup olmaması açısından ikili bir ayırım yapılması gerekir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük tam ehliyetsiz olması sebebiyle rızasını açıkça ya da ör-

⁴² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.196; Dural/Öğüz, s.149; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.151; Ayan/Ayan s.86; Fulya Erlüle, Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, İstanbul 2015, s.156.

⁴³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.196; Helvacı, s.105; Helvacı Gerçek Kişiler, s.151; Erlüle, s.157.

⁴⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.196; Helvacı, s.107; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.152; Erlüle, s.158.

⁴⁵ TMK m.23/III; "Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür. Ancak, biyolojik madde verme borcu altına girmiş olandan edimini yerine getirmesi istenemez; maddi ve manevi tazminat isteminde bulunulamaz."

tülü olarak ortaya koymuş olsa bile, ehliyeti bakımından değerlendirildiğinde rızası geçerli kabul edilemeyecektir⁴⁶.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük ile birlikte kısıtlıların rızalarının geçerli olabilmesi için kanuni temsilcisinin rızası aranmaktadır⁴⁷. Ancak inceleme konumuz küçüğün kişilik hakkının ana baba tarafından ihlalidir. Ana babanın küçüğün kişilik hakkına yönelik müdahaleleri noktasında hem hukuka aykırılı fiile sebep olması hem de rıza göstermesi aynı anda kabul edilemez. Bu sebeple de ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük açısından ana babası tarafından kişilik hakkına yapılan müdahaleler noktasında rızanın hukuka aykırılığı gidermesi mümkün değildir.

Rızanın geçerli olarak kabul edilip edilemeyeceği ayırt etme gücüne sahip küçükler açısından değerlendirildiğinde, kural olarak ayırt etme gücüne sahip küçükler geçerli olarak tek başlarına rıza gösterebilirler (TMK m.16/II). Ancak bu konuda kişilik hakkına yönelen müdahalenin ağırlığı önem kazanmaktadır. Eğer ayırt etme gücüne sahip olan küçük ihlalin ağırlığı nedeniyle, vereceği rızanın sonuçlarını öngörebilecek nitelikte değilse, küçüğün çıkarlarının gerektiği gibi korunabilmesi amacıyla rızanın geçerli kabul edilebilmesi yasal temsilcisinin onay vermesine bağlıdır⁴⁸.

İnceleme konumuz açısından değerlendirildiğinde; ana babanın küçüğün kişilik hakkına yönelik ihlale sebep olabilecek bir nitelikteki paylaşımı açısından, küçüğün vereceği rızanın sonuçlarını öngöremeyeceği sonucuna varılırsa, ayırt etme gücüne sahip küçüğün vereceği rıza hukuka uygun olmayacaktır. Bu noktada yasal temsilcisi olan ana babasından da onay alınması düşünülemeyeceği için rıza bir hukuka uygunluk sebebi oluşturmayacaktır. Ancak bu noktada hakim kişilik hakkına yönelen müdahalelerin önemi bakımından titizlikle değerlendirilme yapılmalı, rızanın hukuka uygun olarak kabul edilip edilmeyeceği noktasında her somut olay bakımından ayrı ayrı değerlendirmede bulunulmalıdır. Bu konuda hakim olabildiğince aile yapısına müdahaleden uzak durarak aile içi ilişkilerinin bozulmasının önüne geçmelidir. Bunun yanı sıra çocuğun menfaati gereği velayet hakkının sınırlarının aşılmasına dikkat edilmelidir. Bu kriterler dikkate alınırken insanlık onuru ile bağdaştırılamayacak müdahaleler sebebiyle verilecek rızaların ayrıca ahlaka aykırılık süzgecine takılmaması gerekir.

Rızanın geçerliliği açısından aranan diğer bir unsur da verilen rızanın ahlaka aykırı olmamasıdır. Rızanın ahlaka aykırı olmaması gerektiği TMK m.23'te "*Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırla-*

⁴⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.199; Helvacı, s.106; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.152; Ayan/Ayan, s.86.

⁴⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.199; Helvacı, s.106; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.152; Ayan/Ayan, s.86.

⁴⁸ Helvacı, s.105; Ayan/Ayan, s.86

yamaz.” şeklinde düzenlenmiştir. Bazı haklar bakımından belli tecavüzlere yönelik rıza gösterilebilir ancak bazı haklara yönelen tecavüzler bakımından geçerli olarak rıza verilmesi mümkün değildir. Örneğin hayat hakkı gibi ya da insanlık onuru ile bağdaştırılamayan tecavüzler bakımından verilen rızalar ahlaka aykırı olması nedeniyle geçerli olmayacaktır⁴⁹. Verilen rızanın ahlaka aykırılık oluşturup oluşturmadığı her somut olay bakımından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. Bu noktada verilen rızanın yöneldiği kişilik hakkı ihlali eğer önemli ve kalıcı zararlara yol açar, aşırı risk taşırsa; verilecek rıza ahlaka aykırı olmama şartını şartını sağlamadığı için geçerli kabul edilmeyecektir⁵⁰.

Rızanın geçerliliği açısından şekil şartına bağlı olmadığı durumlarda bir davranışın rıza sayılıp sayılmayacağı güven prensibi uyarınca değerlendirilmesi gerekmektedir⁵¹. Örneğin, foto muhabirine poz veren bir kişinin fotoğrafının yayınlanması konusunda rızasının varlığı kabul edilmelidir. Ayrıca kişilik haklarına saldırı riski taşıyan bir eylemin içinde bulunan kimsenin bu risk kapsamına giren olası ihlallere uğramaya rızasının var olduğu kabul edilir ve sonrasında, meydana gelen zararın tazminini talep edemez⁵². Ancak unutulmamalıdır ki hem güven prensibi uyarınca hem de belirli risk taşıyan eylemlerin içerisinde yer alınması sebebiyle örtülü olarak bir rızanın varlığının kabulü daha çok ergin kimseler açısından yapılan değerlendirmeler açısından uygun bir yorum olacaktır. Bu noktada küçükler açısından değerlendirme yapılırken küçüğün söz konusu rızanın sonuçlarını öngörebilmesi, ihlalin küçük açısından önemli ve kalıcı zararlara yol açarak kişilik gelişimini olumsuz etkileyebilmesi gibi unsurlar dikkate alınarak geçerlilik denetimi yapılmalı ve rızaya bir sonuç bağlanmalıdır.

Hukuka uygun olmayan rıza, hukuka aykırılığı gidermeyecektir. Ancak hukuka uygun olmayan rıza tazminatta indirim bakımından hakim tarafından dikkate alınır⁵³.

⁴⁹ Helvacı, s.108.

⁵⁰ Helvacı, s.108.

⁵¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.200.

⁵² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.200; Helvacı, s.104; Erlüle, s.158.

⁵³ Helvacı, s.104; Ahmet M. Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, s.433; Safa Reisoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2014, s.217; M. Kemal Oğuzman/Turgut Öz, Borçlar Hukuk Genel Hükümler, C.2, İstanbul 2014, s.119; O. Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.2, İstanbul 2015, s.462; Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, s.765.

3. Kişilik Hakkına Saldırı Durumunda Kişiyeye Tanınan Başlıca Hukuki İmkanlar

a. Genel Olarak

Ana baba tarafından sosyal medyada çocuğun görüntülerinin yayınlanması yurtdışında belirttiğimiz şartların gerçekleşmesi halinde kişilik hakkını ihlaline sebep olabileceğinden bahsettik. Ana babanın herhangi bir şekilde velayet hakkı kapsamında yükümlülüklerini ihlal etmesi durumunda çocuğun yararı tehlikeye düşerse TMK m. 346 vd. hükümleri uyarınca hakim çocuğun korunmasına yönelik uygun önlemleri alacaktır⁵⁴. Çocuğu koruyucu önlemlerin alınması, ana babanın kusurunu gerektirmez. Ayrıca bu önlemler, ana babanın davranışının yaptırım niteliğinde de değildir⁵⁵. Amaç ana babaya yaptırım uygulamaktan ziyade çocuğun sağlıklı bir şekilde bakımı ve korunmasının sağlanmasıdır.

Ayrıca TMK m.24-25 uyarınca da çocuğun ana babasına karşı korunması mümkündür. Ana baba velayet hakkı kapsamında yer alan yükümlülükleri yerine getirmeyen ve çocuğun kişilik hakkını ihlal ederse TMK m. 25 uyarınca çocuk tarafından ana babaya karşı bazı davalar yöneltilir. Ayırt etme gücüne sahip çocuk, savunma ve manevi tazminat talepleri kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakkın kullanılması niteliğinde olduğu için doğrudan tek başına ileri sürebilir⁵⁶. Ancak ayırt etme gücüne sahip olmayan küçükler savunma ve manevi tazminat taleplerini her ne kadar kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hak olsa da ayırt etme gücü olmaması nedeniyle tek başına ileri süremez. TMK m. 426/b.2 uyarınca bir temsil kayyımı atanarak bu talepleri ileri sürebilme imkanı elde edebilir. Kişilik hakkının ihlalden kaynaklanan maddi tazminat talepleri bakımından hem ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük hem de ayırt etme gücüne sahip küçük TMK m.426/b.2 uyarınca temsil kayyımı atanması yoluyla taleplerini ileri sürebilir⁵⁷. Savunma talepleri açısından tanınan davalar; saldırıya son verilmesi davası, saldırı tehlikesinin önlenmesi davası, saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasıdır. Ayrıca savunma talepleri dışında maddi ve manevi tazminat davaları da açılabilir.

b. Saldırıya Son Verilmesi Davası

Kişilik hakkına yönelik haksız bir saldırı söz konusuysa ve bu saldırı devam etmekteyse saldırıya son verilmesi davası açılması gerekir. Saldırı sona ermiş olup da

⁵⁴ Ayırtımlı bilgi için bkz. Dural/Öğüz, s. 351 vd.; İmamoğlu, s.193 vd.; Öztan, s.1133 vd.; Kılıçoğlu, Aile, s.643 vd..

⁵⁵ Öztan, s.1133; İmamoğlu, s.194.

⁵⁶ Ali Naim İnan/Özge Yücel, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2014, s.477; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.223; Helvacı, s.157; Ayan/Ayan, s.100; İmamoğlu s.216.

⁵⁷ İmamoğlu, s.216; Özge Yücel, Çocuğun Kayyım Tarafından Temsili, Ankara 2011, s.55.

etkisi devam ediyorsa, açılacak dava saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası olacaktır⁵⁸. Saldırıda bulunan kimsenin kusuru aranmaz. Saldırıya uğrayan kimse saldırının sona erdirilmesi davasını açabilir. Küçüğe karşı ana babası tarafından yukarıda açıkladığımız şartların varlığı halinde kişilik hakkına yönelik bir saldırı söz konusu olursa ve saldırı halen devam etmekteyse çocuk ayırt etme gücüne sahipse kendisi doğrudan, ayırt etme gücüne sahip değilse temsil kayyımı atanması yoluyla ana babasına karşı saldırıya son verilmesi davası açabilir.

c. Saldırı Tehlikesinin Önlenmesi Davası

Küçük saldırı tehlikesi altındaysa ana babasına karşı saldırı tehlikesinin önlenmesi davası açabilir. Dava sonucunda saldırıda bulunacak kimsenin saldırı teşkil edecek olan davranışından kaçınmasına yönelik bir mahkumiyet kararı verilir. Bu dava kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı saldırı tehlikesinin ciddi ve yakın olması halinde açılabilir⁵⁹. Ciddi ve yakın bir tehlikenin varlığı devam ettiği sürece bu davanın açılması mümkündür. Eğer tehlike gerçekleşmiş, saldırı meydana gelmişse açılacak dava saldırının sona erdirilmesi davası olacaktır⁶⁰.

d. Saldırının Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası

Kişilik hakkına saldırının sona ermesine rağmen etkilerinin devam etmesi halinde açılacak bir dava türü saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasıdır. Genel nitelikteki tespit davasının kişilik hakkının korunması bakımından özel olarak düzenlenmiş şeklidir⁶¹. Saldırıya son verilmesi ile maddi ve manevi tazminat davaları bakımından hakim öncelikle hukuka aykırılığı tespit eder daha sonrasında açılan dava türüne göre kararını verir. Ayrıca TMK m.25 saldırının hukuka aykırılığı tespit eden tespit kararının, davacının talebi halinde gerekiyorsa yayınlanmasına ya da üçüncü kişilere bildirilmesine karar verilebileceğini düzenlemektedir. Kararın ilanı; saldırının sona eren etkisinin bertaraf edilmesinin yanında ayrıca manevi bir tatmin sağlama işlevi gördüğü de söylenebilir⁶².

e. Maddi Tazminat Davası

Kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı bir saldırı nedeniyle maddi zarara uğrayan küçük ana babasına karşı maddi tazminat davası açabilir. Maddi zarar, haksız fiil

⁵⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.224; Helvacı, s.130; Dural/Öğüz, s.152; Ayan/Ayan, s.93.

⁵⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.226; Ayan/Ayan, s.92; Dural/Öğüz, s.153; Helvacı, s.129; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.162.

⁶⁰ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.226; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.162; Dural/Öğüz, s.153.

⁶¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.228; Helvacı, Gerçek Kişiler, s.165; Dural/Öğüz, s.154.

⁶² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.229; Ayrıntılı bilgi için bkz. Helvacı, s.138 vd..

neticesinde kişinin malvarlığında meydana gelen azalmayı ifade eder⁶³. Bu davanın kabul edilebilmesi için haksız fiilin şartların açılacak dava bakımından gerçekleşmesi gerekir. Bu sebeple açılacak maddi tazminat davasında; hukuka aykırı saldırı, maddi zarar, saldırı ile zarar arasında uygun illiyet bağı ve saldırıyı gerçekleştiren failin kusuru şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekir⁶⁴.

Konumuz açısından değerlendirildiğinde ana babanın velayet hakkı kapsamı dışına çıkarak çocuğun kişilik hakkını ihlal edecek nitelikteki görüntülerinin paylaşılması çocuğun malvarlığında bir azalmaya sebep olabilir. Örneğin ana babasının sosyal medyada paylaştığı görüntüler nedeniyle çocuk arkadaş çevresinde alay konusu olabilir. Alay konusu olması çocuğun küçük düşürülmesine ve hor görülmesine sebep olması nedeniyle küçük yaşta ki çocuk psikolojik sorunlar yaşayabilir. Yaşadığı psikolojik sorunlar nedeniyle tedavi görmesi gerekebilir ve bu durum bazı tedavi masrafları kalemlerinin oluşmasına sebep olur. Tedavi masrafları da çocuğun malvarlığına sahip olduğunu kabul edersek, çocuğun malvarlığında azalmaya sebep olacaktır. Bu sebeple çocuğun hukuka aykırı bir şekilde fotoğrafının paylaşılması, ana babanın kusuru, tedavi masrafları ile saldırı arasında uygun illiyet bağının bulunması ve tedavi masraflarının çocuğun malvarlığında azalmaya sebep olması sebebiyle maddi tazminat talebinin şartlarının gerçekleştiğinin kabulü gerekecektir. Maddi tazminatın şartları gerçekleştiği takdirde yukarıda da açıkladığımız üzere, küçük ayırt etme gücüne sahip olsun ya da olmasın taleplerini TMK m. 426/b.2 uyarınca bir temsil kayyımı atanarak ileri sürebilir.

f. Manevi Tazminat Davası

Küçükün ana babası tarafından sosyal medyada görüntülerinin yayınlanmasının bazı kişisel değerlerini ihlal edebileceğinden yukarıdaki açıklamalarımızda bahsettik. Onur ve saygınlığının ihlali, özel ve gizli alanının ihlal edilmesi ve nihayetinde çocuğun kendi resmi üzerindeki hakkının ihlal edilmesi halinde ana babanın manevi tazminat sorumluluğu gündeme gelebilir. Manevi tazminat talep edilebilmesi için arayacağımız ilk şart kişilik hakkına yönelik bir saldırı olması gerekir. İkinci olarak ihlale yönelik saldırının hukuka aykırı olması gerekir⁶⁵. Hukuka aykırı saldırı sonucu kişilik hakkının ihlal edilmiş olması aranır, saldırı olmasına rağmen bir kişilik hakkı ihlali gerçekleşmemişse manevi tazminat açısından bu şartın gerçekleşmedi-

⁶³ Kılıçoğlu, s.306; Reisoğlu, s.170; Oğuzman/Öz, s.38; Antalya, s.86; Eren, s.724.

⁶⁴ Helvacı, Gerçek Kişiler, s.166; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.231; Ayan/Ayan, s.96; Dural Ögüz, s.157; Kılıçoğlu, s.286; Reisoğlu, s.164; İnan/Yücel, s.381; Oğuzman/Öz, s.12; Antalya, s.15; Eren, s.516.

⁶⁵ Antalya, mutlak korunan hukuki değer olan kişilik hakkına her saldırı hukuka aykırıdır. Bu aykırılığın belirlenmesinden sonra hukuka uygunluk sebeplerinin varlığının bulunmaması halinde sorumluluk doğacaktır (s.160).

ğinin kabulü gerekir⁶⁶. Örneğin çocuğun arkadaş çevresinde küçük düşürülmesine sebep olabilecek fotoğrafının kayıt altına alınmasına rağmen sosyal medyada üçüncü kişilerle paylaşılmaması bir saldırı olduğunu ancak henüz kişilik hakkını ihlal edilmediğini gösterir.

Manevi tazminat açısından aranan üçüncü şart, bir manevi zarar meydana gelmelidir. Manevi zarar deyimi ile kişilik hakkının ihlalinin dolayı duyulan acı, elem ve ızdırap kastedilir⁶⁷. Her kişilik hakkı ihlalinin mutlaka bir manevi zarara yol açtığı söylenemez⁶⁸. Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar bakımından manevi zararın kabul edilip edilemeyeceği tartışmalıdır⁶⁹. Ancak küçük, kişilik hakkına saldırı sebebiyle oluşan elem ve ızdarabı hissedemeyecek derecede ayırt etme gücünden yoksunsa manevi zararın oluştuğunun kabul edilmesi güç olacaktır⁷⁰. Burada ayırt etme gücü olmayan küçüğün manevi zarar talep edebilmesi için ihlal sebebiyle oluşan elem ve ızdarabı hissedebilmesi gerekir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüğün ileride bu acıyı hissedebileceğinin söylenebilecek olması aranır⁷¹. Dördüncü şart olarak oluşan manevi zarar ile hukuka aykırı saldırı arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Yani meydana gelen olayların oluşan manevi zararı meydana getirmeye elverişli olup olmadığı sorgulanır.

Son şart olarak hukuka aykırı saldırı sonucu manevi zararın oluşmasına sebebiyet veren failin kusurlu olması aranır⁷². Kusur TBK m.58'de manevi tazminatın koşulları arasında düzenlenmemiştir. Manevi tazminat bakımından kusur; kişiyi kusur sorumluluğu ya da objektif sorumluluk hallerinden birine tabi olup olmaması açısından önem arz etmektedir⁷³. Kusuru, hukuka aykırı fiil neticesinde oluşan sonucu isteye-

⁶⁶ Antalya, s.161; Oğuzman/Öz, s.257; Reisoğlu, s.241; Yarg. 18 HD. 26.01.2012, K.2012/590: ...meydana gelen hasar ve zararın, davacının kişilik haklarına yönelik bir özelliği bulunmayıp, doğrudan doğruya malvarlığı hakkına tecavüz niteliği taşıdığı ve salt maddi tazminatı gerektirebileceği gözetilmeden, maddi tazminatın yanında manevi tazminata da hükmedilmesi isabetsizdir (Yarg. Kar. Derg. 2012, S.4, s.742).

⁶⁷ İnan/Yücel, s.401; Antalya, s.170; Oğuzman/Öz, s.40; Eren, s.532.

⁶⁸ Oğuzman/Öz, s.264; Antalya, s.170; Reisoğlu, s.241.

⁶⁹ Bir fikre göre ayırt etme gücüne sahip olmayanlar açısından manevi zarar söz konusu olmaz (Selahattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altıp, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993, s.667). Başka bir görüş ise manevi tazminatı sadece bir tatmin değil bir bakıma faili cezalandırma amacı taşıması sebebiyle ayırt etme gücüne sahip olmayanlar bakımından da manevi tazminatın istenebileceğini kabul etmektedir (Türk Meş'uliyet Hukuku, Ankara 1961, s.331). Tüzel kişiler ile ayırt etme gücüne sahip olmayanların manevi tazminat talep edebilmeleri hakkında ayrıca bkz. Eren, s.535 vd..

⁷⁰ Oğuzman/Öz, s.265.

⁷¹ Oğuzman/Öz, s.265.

⁷² Antalya, s.173; Oğuzman/Öz, s.267; Eren, s.795.

⁷³ Ayrıca bir kimsenin kişilik hakkına hukuka aykırı tecavüz sonucu uğranılan manevi zararı tazminle bir kişinin sorumlu tutulabilmesi açısından sorumluluğunu gerektiren bir kusursuz sorumluluk hali de söz konusu olabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman/Öz, s.267.

rek veya oluşan sonucu göze alarak hareket etme veyahut sonucu önleme hususunda gerekli özeni göstermeme olarak ifade edebiliriz. Konumuz açısından değerlendirildiğinde ana babanın küçüğün görüntülerini paylaşma noktasında yeterli özeni göstermemesi velayet hakkının sınırının aşılması neticesinde küçüğün kişilik hakkının ihlaline sebep olabilir. Kişilik hakkını oluşturan değerlerden şeref ve haysiyeti, özel ve gizli alanı ve resmi üzerindeki hakkının ihlal edilmesi neticesinde bir manevi zarar oluşabilir ve küçük, ana babasına karşı manevi tazminat davası yöneltilebilir. Burada ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük açısından, oluşan manevi zararı hissedebilmesi ya da en azından ileride bu zararı hissedebileceğinin söylenebilmesi gerekir⁷⁴.

Küçüğün ana babasından manevi tazminat talebi bakımından ana babasına karşı duyulan yakınlık da göz önüne alınmalıdır. Çok yakın dost ve hısımlar, özellikle eşler, ana baba ve çocuklar arasında istenen manevi tazminat talepleri bakımından hakim çok hassas ve dikkatli davranması gerekir⁷⁵. Ayrıca manevi zararın şartları gerçekleştiği takdirde yukarıda da açıkladığımız üzere ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük kendisi doğrudan talepte bulunamayacak TMK m. 426/b.2 uyarınca bir temsil kayyımı atanarak bu taleplerini ileri sürebilecektir. Ayırt etme gücüne sahip olan küçük ise kendisi doğrudan manevi zararını talep edebilir.

g. Kişilik Hakkına Saldırı Neticesinde Elde Edilen Kazancın İadesi

Kişilik hakkına saldırı sebebiyle küçüğün elde edemeyeceği kazancı ana babası elde etmişse TBK m.530 uyarınca vekaletsiz iş görme hükümlerine dayanarak saldırdan elde edilen kazancın verilmesine yönelik dava açılabilir. Burada mağdurun yani küçüğün elde edemeyeceği bir kazanç söz konusu olması gerekir. Eğer küçüğün elde edebileceği bir kazanç söz konusu ise bu talebini maddi tazminat kapsamında talep edebilir⁷⁶. Başka bir deyişle mağdurun elde edemeyeceği bir kazancı fail saldırı neticesinde elde etmişse mağdurun bir zararı söz konusu olmaz, bu kazanç TBK m. 530 uyarınca talep edilebilir⁷⁷. Örneğin küçüğün resminin hukuka aykırı bir şekilde sosyal medyada paylaşılmış olabilir ve bunun neticesinde ana babası bir kazanç elde etmiş olabilir. Küçük söz konusu kazancın iadesini talep edebilir ve bunun için ana babasının kusurlu olması gerekmez.

Küçüğün sosyal medyada görüntülerinin paylaşılması neticesinde kişilik hakkının ihlalinden kaynaklanan maddi tazminat, manevi tazminat ve saldırdan elde edilen kazancın iadesine yönelik açılacak olan davalarda zamanaşımı TBK m.72 uya-

⁷⁴ Oğuzman/Öz, s.265.

⁷⁵ Eren, s.791.

⁷⁶ Dural/Öğüz, s.156; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.239.

⁷⁷ Helvacı, Gerçek Kişiler, s.170; Ayan/Ayan, s.105; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s.239; Dural/Öğüz, s.156.

rınca zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her halde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

SONUÇ

Velayet hakkının kapsamı TMK m.339'da düzenlenmiştir. Ana baba çocuğun menfaatini göz önünde bulundurarak bakımı ve eğitimi konusunda gerekli kararları alabileceklerdir.

Çocuk doğduğu andan itibaren bağımsız bir kişiliğe sahiptir. Her ne kadar velayet hakkı ile çocuk ile ana baba arasında bir ilişki kurulsa da her ikisi de eşit hak süjesidir. Bu sebeple de ana babanın çocuğunun bağımsız bir kişiliğe sahip olduğunu idrak etmesi ve kişiliğine saygı duyması gerekir. Velayet hakkının amacı olan çocuğun menfaati de bunu gerektirir.

Çocuğun bağımsız bir kişiliğinin olması hem ana babanın hem de üçüncü kişilerin bu alana saygı duymasını gerektirir. Bu anlamda kişilik hakkı değerlerinin ihlal edilmemesi gerekir. Özellikle ana babanın velayet hakkının altına sığınarak çocuğunun menfaatine aykırı olacak bir biçimde kişilik hakkına müdahalelerden uzak durması gerekir. Çünkü çocuk bedensel, zihinsel, ekonomik ve sosyal yönden güçsüz ve bağımlıdır. Çocuğun bu şekilde güçsüz ve bağımlı olması ana babanın çocuk üzerinde her türlü tasarrufta bulunmasını gerektirmez. Çocuk ana babasına teslim edilmiş bir obje değildir.

Günümüzde sosyal medya insanlar tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu mecrada insanlar; anlık durumlarını, görüşlerini, fotoğraf ve video yolu ile kullanıcılarla paylaşmaktadırlar. Kullanıcıların sosyal medyanın kullanım amacının dışında çıkması durumunda ise kişilik hakkı kapsamında yer alan bazı değerler ihlal edilerek bazı hukuki ve cezai sorumluluklarla karşılaşabilirler.

Günümüzde özellikle ana babalar çocuklarının her halini bu mecrada paylaşarak kişisel bir tatmin sağlama peşine düşmüşlerdir. Ancak paylaşılan görüntüler kimi zaman çocuğun kişisel gelişimi açısından sakıncalar doğurmakla birlikte sosyal medyanın bazı kimselerce kötüye kullanılması sebebiyle çocuk istismarının da önünü açmaktadır. Özellikle son zamanlarda pedofillerin sayısının gözle görülür bir şekilde artmasının bir sebebi de ana babası tarafından çocuğun özensiz bir şekilde davranarak vücudunu teşhir eden görüntülerinin paylaşılmasıdır.

Çocuğun bağımsız bir kişiliğe sahip olması nedeniyle yapılacak paylaşımlar çocuğun kişilik hakkının ihlaline neden olabilir ve ana babanın çocuğuna karşı hukuki sorumluluğu gündeme gelebilir. Ayrıca bu velayet hakkının amacı olan çocuğun menfaatine de aykırıdır. Çocuğun menfaatine aykırı hareket edilmesi halinde ağırlığına göre bazı önlemler alınması da mümkündür.

Çocuğun sosyal medyada yapılan paylaşımlar neticesinde kişilik değerlerinden onur ve saygınlığı, hayat alanı ve resmi üzerindeki hakkı ihlal edilebilir. Ana babanın çocuğun kişilik hakkına yönelik haksız saldırıları karşısında saldırı tehlikesinin önlenmesi, hukuka aykırılığın tespiti, saldırıya son verilmesi gibi savunma talepleri olabilir. Ayrıca şartlarının gerçekleşmesi halinde maddi ve manevi tazminat talebinin yanı sıra kişilik hakkına haksız saldırı neticesinde elde edilen kazancın iadesi talebi de mümkündür.

Çocuk belirli bir erginliğe ulaşana kadar korunmaya muhtaçtır ve bunu en iyi yerine getirecek olan ana babasıdır. Ana babasının çocuğun menfaatine aykırı bir davranışı sebebiyle hakim müdahalesi gündeme geldiğinde çok hassas davranılması gerekir. Çünkü çocuğu en iyi yetiştirecek olan, aile sıcaklığını ve bütünlüğünü yaşatacak olan ailesidir. Bu bütünlüğe zarar verecek olan her türlü müdahaleden uzak durulması gerekir. Çocuk ile ana babanın karşı karşıya getirilmesinden kaçınılması gerekir. Burada ana babanın ihmali ve özensizliği sonucu oluşacak sorumluluğu ile çocuğun menfaati arasında bir denge kurulması gerekir. Her ne kadar çocuk kişilik hakkının ihlali neticesinde bir takım hukuki imkanlar elde etse de, eğer bu çocuk ile ana babası arasındaki ilişkiye zarar verecek nitelikte bir sonuç doğuracaksa çocuğa bu imkanı sağlamamak gerekir. Çocuğun yeri ailesinin yanındır. Hakim bu gibi durumlarda bu dengeyi titizlikle gözetmeli takdir yetkisini buna göre kullanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akıntürk, Turgut/ Ateş Karaman, Derya, Aile Hukuku, İstanbul 2016.
- Antalya, O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.2, İstanbul 2015.
- Ayan, Mehmet/Ayan, Nurşen, Kişiler Hukuku, Konya 2013.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan, Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan/Gümüş, M. Alper, Türk Özel Hukuku C.3 Aile Hukuku, İstanbul 2016.
- Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015.
- Erlüle, Fulya, Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, İstanbul 2015.
- Helvacı, Serap, Gerçek Kişiler, İstanbul 2013. (Gerçek Kişiler)
- Helvacı, Serap, Türk ve İsviçre Hukukunda Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar; İstanbul 2001.
- İmamoğlu, Hülya, Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması, AÜHFD, Ankara 2005, Cilt 54, S.2.
- İnan, Ali Naim/Yücel, Özge, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2014.
- Kılıçoğlu, Ahmet M., Aile Hukuku, Ankara 2016. (Aile)
- Kılıçoğlu, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015.

- Oğuzman, M. Kemal/Öz, Turgut, Borçlar Hukuk Genel Hükümler, C.2, İstanbul 2014.
- Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay Özdemir, Saibe, Kişiler Hukuku, İstanbul 2014.
- Özdemir, Hayrunnisa/ Ruhi, Ahmet Cemal, Çocuk Hukuku, Ankara 2012.
- Öztan, Bilge, Aile Hukuku, Ankara 2015.
- Reisoğlu, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2014.
- Reyhani Yüksel, Sera, Velayet Hakkının Anayasal Sınırları, İstanbul 2016.
- Serozan, Rona, Çocuk Hukuku, İstanbul 2005.
- Tandoğan, Haluk, Türk Mes'uliyet Hukuku, Ankara 1961.
- Tekinay, Selahattin Sulhi/Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993.
- Usta, Sevgi, Çocuk Hakları ve Velayet, İstanbul 2012.
- Usta, Sevgi, Velayet Hukuku, İstanbul 2016 (Velayet).
- Yıldırım, Abdulkerim, Türk Aile Hukuku, Ankara 2014.
- Yücel, Özge, Çocuğun Kayyım Tarafından Temsili, Ankara 2011.